

Advies Archeologische Monumentenzorg 2019 – nr. 17

Beoordeling van een archeologisch rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Someren
Dhr. Y. Vavie
Postbus 290
5710 AG Someren

Datum: 11-2-2019

Project: *Kerkstraat 70, Someren, gemeente Someren. Inventariserend veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, auteurs R. Exaltus & J. Orbons (ArcheoPro archeologisch rapport nr. 18161), 28-01-2019.*

Van: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Postbus 8035, 5601KA Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

In verband met de voorgenomen realisatie van 12 levensloopbestendige woningen in plangebied Kerkstraat 70 te Someren, heeft ArcheoPro in opdracht van V-Maxx Autosport B.V. een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd. De exacte verstoringdiepte is nog niet bekend. Gezien de aard van de ingrepen (woningbouw, aanleg nutsvoorzieningen, etc.) zullen de geplande verstoringen naar verwachting tot in de archeologisch relevante niveaus reiken. Hierbij bestaat een gerede kans dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Het booronderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of plaanpassing vereisen.

Samenvatting van het rapport

Onderzoekskader RO: Bestemmingsplanwijziging
Grootte plangebied: Ca. 0,39 hectare
Onderzoekperiode: januari 2019
Opdrachtgever: V-Maxx Autosport B.V.
Opdrachtnemer: ArcheoPro

Landschappelijk gezien ligt het plangebied waarschijnlijk in een zone met dekzandruggen die al dan niet bedekt zijn met een oud bouwlanddek. De dekzandruggen zijn goed herkenbaar op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland. Hierop is tevens te zien dat het plangebied op een relatief laaggelegen deel van het dekzandruggen-landschap ligt. Met name op korte afstand ten westen van het plangebied loopt het dekzandlandschap aanzienlijk op. Ten oosten van het plangebied ligt een langgerekte, noord-zuid lopende laagte waar ook het plangebied deel van lijkt uit te maken. Dit is vooral te zien aan het noordelijke deel van het plangebied dat uit braakliggende grond bestaat en op de hoogtekartaat ongeveer net zo laag ligt als de ten oosten van het plangebied gelegen laagte.

Het plangebied ligt in een gebied dat op de gemeentelijke beleidskaart als archeologisch waardevol is aangeduid vanwege de ligging binnen een historische kern. In het Archeologisch informatiesysteem

(Archis), zijn binnen het onderzoeksgebied van een kilometer in de omtrek van het plangebied, vijftien vindplaatsen bekend. Hierin is te zien dat binnen het onderzoeksgebied vindplaatsen bekend zijn die dateren uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd.

Het plangebied ligt van oudsher in een zuidelijke uitloper van de bewoning van Someren die zich uitstrekte in een lange strook van noordwest naar zuidoost. Deze strook vormde min of meer een laagte tussen hogere dekzandruggen. De kadasterkaart uit de periode 1811-1832 laat zien dat het plangebied binnen vijf verschillende percelen viel die tussen de Kerkstraat, de Zandstraat en de Kommerstraat lagen op enige afstand van de langs deze wegen gelegen bebouwing. De uitsneden uit de topografische kaarten uit 1845, 1901, 1953 en 2015, laten zien dat deze situatie tot in de eerste helft van de twintigste eeuw ongewijzigd is gebleven. Het plangebied was in deze periode in gebruik als weiland en akker. In de tweede helft van de twintigste eeuw is het plangebied grotendeels verhard met betonplaten en is op het noordoostelijke deel een vijver gegraven.

Het plangebied ligt niet in een gradiëntzone nabij een (voormalige) waterloop. Voor resten uit het paleolithicum tot en met het mesolithicum geldt derhalve een lage verwachting. Dit wordt bevestigd door het ontbreken van vindplaatsen uit deze perioden binnen het onderzoeksgebied. Resten uit het neolithicum tot en met de vroege-middeleeuwen blijken te liggen op de hogere delen van het dekzandlandschap ten oosten van het plangebied. De verwachting voor nederzittingsresten uit deze perioden is derhalve hooguit middelhoog. Door de ligging nabij historische bebouwing langs de Kerkstraat heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor resten van bewoning uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Bij het booronderzoek zijn verspreid binnen het plangebied 9 verkennende boringen gezet met een zandguts van 2 cm doorsnee. Daarnaast zijn op de parkeerplaats die bestaat uit betonplaten, twee kijkgaten gegraven van 100 bij 50 cm. Tijdens het veldonderzoek is bovenin de boringen 1 tot en met 9 een top laag aangetroffen die bestaat uit brokken zand van uiteenlopend humusgehalte. Hieronder is in de boringen 1, 2, 3 en 5 tot en met 9, een eveneens vergraven zandpakket aangetroffen dat overwegend bestaat uit geel zand. De totale dikte van de verstoorde bovengrond loopt op deze boorpunten uiteen van 1,1 m in boring 1 tot bijna anderhalve meter in boring 5. In boring 4 en de twee kijkgaten is onder een vergraven top laag van slechts 35 cm, een bouwvoor van humusrijk zand aangetroffen met een dikte van 30 tot 40 cm. Hieronder is een 10 tot 15 cm dikke menglaag aanwezig die bestaat uit grijs zand en zwak humeus zand. Deze menglaag gaat op een diepte van respectievelijk zestig en tachtig centimeter beneden het maaiveld over in grijs, ongeoxideerd dekzand. De op boorpunt 4 en in de beide kijkgaten vastgestelde aanwezigheid van grijs, ongeoxideerd dekzand direct onder de bouwvoor, geeft aan dat het plangebied van nature slecht is ontwaterd. Vergelijking van de bodemopbouw in de beide kijkgaten en boring 4 met die op de overige boorpunten, laat zien dat de bodem op het noordelijke en het westelijke deel van het plangebied minimaal een halve meter tot in de C-horizont is verstoord. De totale dikte van de verstoorde bovengrond bedraagt hier 1,15 tot 1,45 meter. In deze zone is nauwelijks nog kans op de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten.

Op het zuidoostelijke deel van het plangebied is nog een restant van de oorspronkelijke bouwvoor aangetroffen met daaronder een dunne menglaag. Hieronder is vanaf ongeveer 60 cm -mv grijs ongeoxideerd dekzand aanwezig, waaruit blijkt dat de bodem van het plangebied van nature slecht is ontwaterd. Deze laagte lijkt een voortzetting te vormen van de laagte die in het noordoostelijke deel van de opgravingen in plangebied Groote Hoeven is aangetroffen en lijkt een voor bewoning onaantrekkelijke zone te hebben gevormd. In verband hiermee, alsmede in verband met de op het noordelijke- en westelijke deel van het plangebied ingrijpend verstoorde bodem, geven de resultaten geen aanleiding om archeologisch vervolgonderzoek te adviseren.

Beoordeling

Het rapport voldoet aan de eisen uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Aangezien uit het booronderzoek blijkt dat de bodem in het plangebied redelijk diep verstoord is en dat een deel van het terrein landschappelijk laaggelegen was, kunnen wij instemmen met het advies om het plangebied vrij te geven.

Wij hebben wel nog een aantal opmerkingen ter verbetering van het rapport:

- &1.4: het archeologisch onderzoek is in dit geval uitgevoerd in kader van de noodzakelijke bestemmingsplanwijziging.

- Fig. 12 en &2.4: geef ook toelichting op de kapel die vlakbij het plangebied gelegen was.
- Fig. 12: dit is een verouderde versie van de beleidskaart.
- &2.4: is ook de heemkundekring geraadpleegd. Zo ja, wanneer en wie?
- &2.4: raadpleeg ook de lokale literatuur van Someren. Dat ontbreekt nu volledig.
- Fig. 13: wij adviseren om de kadasterkaart 1830 te gebruiken omdat deze veel gedetailleerder is dan de kaart van Tranchot.
- Fig. 14 en 15: legenda ontbreekt.
- Mbt de historie merken we op dat in het noordelijke deel van oost naar west een gegraven waterloop liep (zie bijv. Bonnekaart 1930). Dit wordt in bureauonderzoek echter niet opgemerkt. In het zuidelijk deel lag een zandkop wat op deze kaart ook goed zichtbaar is.
- Fig. 18: deze kaarten zijn erg onduidelijk afgebeeld.
- &2.5: de afgelopen 10 jaar heeft er nogal wat zandverzet in het plangebied plaatsgevonden. Hier wordt echter in het rapport niets over vermeld.
- &2.6: wij betwijfelen of de boringen en kijkgaten ook voldoende inzicht hebben gegeven in de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische vindplaatsen. Daar is vaak toch een dekking van 10% voor nodig.
- &3.2: hier worden 8 boringen vermeld, maar dat moet 9 zijn.
- We zien in fig. 25 ook graag de ligging van de vijver en het gronddepot aangegeven.

Wij vragen bovenstaande opmerkingen te verwerken in een aangepaste rapportage en opnieuw voor te leggen aan de gemeente.

Selectieadvies

Met dit rapport is de archeologische verwachtingswaarde in voldoende mate aangetoond. Uit het onderzoek blijkt dat het plangebied deels laag is gelegen en deels verstoord is. Dit maakt de kans op waardevolle archeologische vindplaatsen klein. Derhalve is archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Wel adviseren we om archeologische vrijwilligers van de heemkundekring Asten-Someren mee te laten kijken bij de graafwerkzaamheden, omdat er nog steeds wel een kans is op het aansnijden van archeologische resten. Deze kunnen interessant zijn voor de lokale historie.

De aanwezigheid van archeologische resten kunnen nooit geheel worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Mochten er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch belangwekkende archeologische vondsten en structuren worden aangetroffen, dan dient men dit op basis van de Erfgoedwet 2016 zo spoedig mogelijk bij de gemeente Someren te melden.